

Szerzőnk dolgozatának zárásaként a helynév-szociológia lehetséges további vizsgálati területei felé nyújt kitekintést. Rámutat a gyermekek helynévismeretére és -használatára vonatkozó kutatások fontosságára, méghozzá a nyelvelsajátítás korai szakaszától kezdődően. A helynévismereti vizsgálatok tekintetében a nagyvárosi mikroközösségek szondázására irányítja a figyelmet, és hangsúlyozza a követéses vizsgálatok helynév-szociológiai alkalmazhatóságát. Nem elhanyagolható szempontként kiemeli a települések sajátosságainak (méret, topográfiai jelleg, helynevek száma stb.) és az adott települést alkotó névközösségek névismeretének összevetését.

4. E. NAGY KATALIN fentiekben bemutatott munkája a helynév-szociológia elméleti-módszertani előzményeit továbbgondolva, évekig tartó terepmunka eredményeként kialakított adatbázis vizsgálatára építve értékes ismeretekkel gyarapítja a magyar névtudományt. A kötetben közreadott tudományos eredmények jelentősége nemzetközi viszonylatban is mérvadó.

Hivatkozott irodalom

- BAUKO JÁNOS 2015. *Bevezetés a szocioonomasztikába*. Oktatási segédlet. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra.
- BAUKO JÁNOS 2019. *Társadalom és névhasználat. Magyar névtani kutatások Szlovákiában*. Magyar Névtani Értekezések 8. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék, Budapest.
- BENKŐ LORÁND 1949. A történeti személynévvizsgálat kérdései. *Magyar Nyelv* 45: 116–124.
- GYÖRFFY ERZSÉBET 2018. *Helynév-szociológia*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 47. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.

TÖRÖK TAMÁS
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3116-9875>
Selye János Egyetem
Tanárképző Kar

VALI GANEA, Valea Sălăuței. Repere onomastice [A Szalóca-patak. Névtani adalékok]

Editura Mega, Cluj-Napoca, 2020. 208 lap

1. Beszterce-Naszód vidéke egyike volt a Magyar Királyság leghegyesebb vármegyéinek; ma Románia része. Bár legfontosabb folyója a sebes folyású Beszterce, szintén ebben a megyében, a Radnai-hágó közelében ered a Nagy-Szamos, amelynek az egyik jobb oldali ága a Szalóca-patak (rom. Valea Sălăuței). A monográfia ennek a területnek a gazdag és változatos személynévanyagát mutatja be nyelvészeti, történelmi, társadalmi, földrajzi,

szociológiai, pszichológiai és kulturális aspektusból. Területi szempontból a névanyag a Szalóca-patak völgyében fekvő települések közül hat faluból származó adathalmazt dolgoz fel, így megismerhetjük Telcs (rom. Telciu), Hordó (rom. Coşbuc, 1925-ig Hordău), Dealul Ştefăniţei, Romoly (rom. Romuli), Fiad (rom. Fiad) és Szálva (rom. Salva) személyneveit. A Szalóca-patak két mellékága egy-egy településsel szintén bekerült a feldolgozott regiszterbe; ezek a Bükkös-patak mentén Bükkös (rom. Bichigiu) és a Telcişor-patak mentén Telcişor. A vizsgált időintervallum a 18–21. századot öleli fel, egészen 2015-ig.

2. A kiadvány szerkezetileg hat nagyobb egységre tagolódik. Az előszóban (9–15) a szerző témavezetője, DAIANA FELECAN összegzi a kutatás célját, menetét és eredményeit. Elismerésre méltónak találja, hogy a szerző terepmunkát is végzett, dacolva a nehézségekkel, például a helyi vezetőség érdektelenségével. Felhívja a figyelmet arra, hogy a vizsgált személynévanyag feldolgozását a diakrón és szinkrón elemzési szempontok együttes alkalmazása biztosította. Így egy személy többnevűsége esetén nyomon követhető az időbeli változás vagy akár váltakozás is morfológiai és szintaktikai szempontból egyaránt. A szerző a névfejtés során lexikai és dialektológiai ismeretekre is támaszkodik.

A kiadvány második, egyben legrövidebb fejezetében (17–18) a szerző a kötet főbb irányvonalait vázolja fel, amelyek nagyobb léptékű bemutatása az előző részben is megtalálható.

A harmadik rész (19–32) a Szalóca-patak vidékét mutatja be történeti földrajzi szempontból. A szerző felsorolja azokat a vízrajzi neveket, amelyek kapcsolatba hozhatók a patakkal. A *Sălăuţei* név etimológiájáról mindössze DRĂGANU 1828-as és JORDAN 1963-as névfejtését olvashatjuk, amelyek a *Salva* településnév *-uţa* toldalékos alakjából vezetik le a nevet. A FNESz. szerint ezzel szemben a település a patakról kapta a nevét, és a szláv eredetű víznév 1865-ös változatai a *Szalva* és a *Szalanca*; továbbá megjegyzi, hogy a rom. *Salva* a magyarból ered. Ebben a helynévtörténeti részben a hat szóban forgó település nevééről és lakosságuk társadalmi, vallási és kulturális életéről olvashatunk. A rom. *Bichigiu* (m. *Bükkös*) név esetében szláv előzmények is felmerülnek, így a *bukova* 'bükk', de a példaként felsorolt hasonló nevek Románia távoli megyéiből valók, így a magyar eredet kerül előtérbe. Hasonlóan a magyarból eredezteteti a szerző a román *Fiad* településnevet is.

Ami a lakosság etnikai és felekezeti összetételét illeti, a hat településen az 1850-es adatok szerint görögkatolikus, román nyelvű lakosság élt a legnagyobb számban, kisebb számban pedig római katolikus magyarok és evangélikus szászok. A 2002-es népszámlálásra tükrében a lakosok száma megnégyszereződött, és az ortodoxok kerültek túlnyomó többségbe, miközben 3-3% alatt van a görögkatolikusok, a római katolikusok, a pünkösdisták, a baptisták és egyéb vallások követőinek, illetve az ateistáknak az aránya. Kiegészítésként még elmondható, hogy a Szalóca völgyében olyan román lakosság éli mindennapjait, akiket még Mária Terézia telepített oda, hiszen Naszód határőrezredek állomáshelye volt.

A szakirodalmi áttekintést (33–53) a szerző az 1762–1851-es naszódi határőrség felállításával indítja, majd felsorolja a falvokról szóló, 1901-ben megjelent monográfiákat. Legtöbbször a Szamosi Archívumra hivatkozik (Arhiva Someşeană, 1924), mivel az innen idézett részletek rávilágítanak arra, hogy a szerkesztők mennyire fontosnak tartották a táj sokszínűségének minél változatosabb bemutatását. NICOLAE DRĂGANU már 1939-ben sürgette egy teljes erdélyi helynévszótár létrejöttét, amely azonban a mai napig nem valósult meg, bár egyes megyék, járások vagy patakvölgyek névanyagának a feldolgozása már megtörtént az Iza, az Ér, a Lăpos és Máramaros területéről.

A dolgozat törzsanyagát feldolgozó rész (54–145) a család- és a keresztnéveket történeti szempontból tárgyaló két alfejezetből áll. A legtipikusabb keresztnévek az adott területen a *Juon*, *Gheorghe*, *Vasile*; illetve az *Ana*, *Docia* és *Maria*. A családnevek legkorábbi előzményei az apanévi megnevezések voltak; pl. *Juon lui Gheorghe* ('György Jánosa'). Kezdetben a névelemek közti grammatikai viszonyokat a román *a/al* vagy *lui* névelők jeölték; később ezek elmaradtak. A 19. századtól csökken a keresztnévi eredetű családnevek száma, és nő a hely-, mesterség-, nép-, bece- vagy ragadványnévre visszamenőké.

A szerző a vidék hivatalos névváltoztatásait is áttekinti. Jellemzően azok a néviselők éltek a névváltoztatás lehetőségével, akiknek a neve vulgáris hatású vagy túlságosan elterjedt volt. Így egy *Puțaru* ('férfi nemi szerv') nevű tanító latinos csengésű *Fontaninu*-ra ('kúti') változtatta a nevét, később ugyanezt tette az összes diákja nevével szinonimák alapján: *Zugrăvescu*-ból ('festő-mázoló') lett *Pictorian* ('festőművész'), *Colorian* ('színező') vagy *Tinctorian* ('tinktúra'). A természetes és mesterséges névalkotás alakulását táblázatok segítségével, századra lebontva követhetjük nyomon. Az adatok közt felfedezhetünk uniszex keresztnéveket, továbbá tautologikus névpárokat is; pl. azonos a szótó (*Floare Florentina*, *Mariana Măriuca*) vagy mindkét elem virágnévből származik (*Floarea Margareta*).

A nyelvészeti vonatkozásokkal foglalkozó fejezet (146–154) hangtani, alaktani és lexicológiai szempontból közelíti meg a névanyagot. Jellemző volt a kiejtés szerinti forma rögzítése az idegen eredetű (német, görög, olasz, magyar, szláv) nevek esetében is (pl. *Kis* ~ *Kiss* > *Chis* ~ *Chiș*). A lexikális rész olyan román családneveket sorakoztat fel, amelyek alapja egy-egy, más vidékeken talán nem is ismert jelentésbeli tájszó; pl. *băiată* 'fiúcska, gyermek' jelentéssel, de használatos az *inaș* szó is 'kezdő, fiú' jelentésben.

A kötet utolsó részében (155–208) egy terminológiai kisszótár, egy angol nyelvű absztrakt, valamint a rövidítésjegyzék, a bibliográfia és a hivatkozott szerzők névmutatója kapott helyett.

3. VALI GANEA munkája értékes adatokat tár elénk egy többnyelvű, multietnikus vidék személynévállományának történeti alakulásáról. Az olvasó tájékozódását segítő mellékleteknek köszönhetően a sokszínű, következetes vonalvezetésű, ugyanakkor olvasmányos kiadvány akár a szélesebb román nyelvű olvasóközönség érdeklődésére is számot tarthat.

KISS MAGDALÉNA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5164-826X>

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Pedagógiai Kar